

Forskningsprogram Civilt försvar

Psykologiskt försvar och försvarsvilja 2024

Psykologiskt försvar omfattar samhällets strävanden mot motståndskraft i totalförsvarets kognitiva dimension. Projektet Psykologiskt försvar och försvarsvilja, som ingår i Forskningsprogram Civilt försvar, bidrar med kunskap som ger samhällets aktörer stöd och möjlighet till att utveckla sina verksamheter mot ett effektivt och rättssäkert totalförsvar. Projektet innehåller grundforskning och tillämpad forskning för totalförsvarets behov med särskild inriktning mot det psykologiska försvaret. Forskningen utförs i samarbete med relevanta myndigheter och akademiska institutioner.

UNDER 2024 PÅBÖRJADES tre inriktningar inom ramen för projektet Psykologiskt försvar och försvarsvilja. Dessa har lagt grunden till en långsiktig kunskapsutveckling inom ett flertal områden som är kopplade till psykologiskt försvar, som fortsätter in i 2025. Parallellt med forskningen har även representanter från projektet deltagit i ett antal populärvetenskapliga och vetenskapliga sammanhang i syfte att sprida forskningsresultaten.

Försvarsvilja

Syftet med forskningen inom detta område är att ta fram bättre skattningar av försvarsviljan, dess alternativa motivationsgrunder och de behov som försvarsviljan ska tillfredsställa. Här ingår metodutveckling, datainsamling och analyser av försvarsviljan bland olika befolkningssegment i Sverige. Forskningen undersöker vilka upplevda behov och huvudsakliga motivationsgrunder som ligger bakom det stora intresset för försvarsviljan och hur dessa behov skulle kunna inkorporeras i förståelsen (eller operationaliseringen) av begreppet. Under 2024 har metodutveckling bedrivits och konceptet har operationaliserats för att under 2025 kunna sjasättas på allvar.

Kulturarv i gråzon

Denna studie ämnade att undersöka hur kulturarv exploateras av antagonistiska aktörer för att störa och påverka en annan stat och dess befolkning. Studien lyfter hur antagonister nyttjar kulturarv för att exempelvis främja en viss agenda eller manipulera samtiden för att uppnå politiska målsättningar innan krig och konflikt.

Dessa perspektiv är viktiga eftersom antagonister ser detta som en ytterligare ett sätt att försöka påverka samhället i form av hybrida angrepp.

Studien 2024 bestod i att operationalisera Försvarsberedningens antaganden om kulturlivets roll samt att föra samman föreställningar om kultur/kulturliv med de kollektiva behov som uppstår i samband med utbyggnaden av totalförsvaret. Studien genomförde även en litteraturgenomgång och utförde ett begränsat antal expertintervjuer. Projektet har fått mycket stort genomslag och har öppnat upp ett helt nytt område inom totalförsvarsforskningen.

Det psykologiska försvaret och civilsamhället

Det psykologiska försvaret bygger på samhällets aktiva deltagande, både i form av medborgarnas individuella handlingar och civilsamhällets verksamheter. Civilsamhället har varit i starkt fokus i samhällsvetenskaplig forskning och anses traditionellt utgöra en grund för en hållbar demokrati. Civilsamhällets roll i totalförsvaret är också central, exempelvis genom de frivilliga försvarsorganisationerna.

Men hur kan civilsamhällets olika aktörer utgöra en del av det psykologiska försvaret, i det moderna samhället? Långsiktiga mål med delprojektet är att studera olika modeller för styrning och samhällsintegration av det psykologiska försvaret. Under 2024 utvecklades en typologi för olika former av styrning med fokus på den ideella sektorn och utforskande empiriskt arbete utfördes. Detta resulterade i en bredare problemställning som kommer att utforskas under 2025. ■